

**Модель безпечного освітнього середовища:
практичний досвід упровадження
Комунального закладу «Лозівський ліцей №10»
Лозівської міської ради Харківської області**

Оксана Кочерга, Тетяна Рудь

«Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможлиблюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди», зазначається в Законі України «Про повну загальну середню освіту» [1]. Пріоритетним завданням закладу загальної середньої освіти в умовах карантинних обмежень та військового стану є організація безпечного освітнього середовища в дистанційному, змішаному форматі освітнього процесу, відповідно до безпекової ситуації.

Тож перед Комунальним закладом «Лозівський ліцей №10» Лозівської міської ради Харківської області (КЗ «Лозівський ліцей №10») постало завдання: створити безпечні умови для навчання, виховання та роботи, виходячи з реалій сьогодення. Після спільної праці учнівства, педагогічного колективу, батьків, соціальних партнерів закладу та представництва громадськості було розроблено *модель безпечного освітнього середовища КЗ «Лозівський ліцей №10»* (рис.1).

Метою створення безпечного освітнього середовища є: забезпечення комфортних і безпечних умов навчання та праці; створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації; формування інклюзивного, розвивального та мотивуючого простору для безпечного освітнього процесу.

Серед шляхів реалізації та завдань визначаємо: базовий та варіативний навчальні компоненти, забезпечення реалізації рівних можливостей, макро- і мікросоціум, науково-методична робота, учнівське самоврядування, матеріально-технічна база, моніторингова діяльність.

Очікувані результати – це результати, яких ми маємо досягти задля безпеки учасників освітнього процесу: узгодження виховних впливів школи та сім'ї; безпечні та комфортні умови; безпека освітнього процесу в умовах дистанційного навчання; співпраця для інклюзивного та мотивуючого простору; обізнаність учасників освітнього процесу; дружня, заохочувальна, сприятлива атмосфера; середовище, вільне від будь-яких форм насильства та дискримінації; виховання свідомої дисципліни; належні санітарно-гігієнічні умови (детально можна ознайомитися за посиланням <http://surl.li/fhqjin>).

- визначення форм контролю освітнього процесу, облік навчальних досягнень здобувачів освіти, співпраця з батьками для координації дистанційного навчання, забезпечення інформаційної безпеки учасників освітнього процесу;
- навчання вчителів ІКТ та дистанційних технологій навчання, зокрема проєктування та створення електронних освітніх ресурсів (інтерактивні презентації, відео, е-тести, вікторини тощо), дистанційних курсів навчання (з використанням дистанційних платформ);
- створення онлайн-спільнот батьків, учителів, учнів для спілкування та співпраці;
- схвалення педагогічною радою використання конкретних інформаційно-телекомунікаційних систем (електронних освітніх платформ), сервісів, інструментів, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання;
- доручення вчителям проаналізувати освітні програми та наявні електронні освітні ресурси, спланувати викладання свого предмета за дистанційною (синхронно, асинхронно) та очною формами навчання;
- контроль за отриманням вимог до організації роботи з технічними засобами навчання відповідно до Санітарного регламенту для ЗЗСО [3].

Платформою для організації освітнього процесу з використання технологій дистанційного навчання у КЗ «Лозівський ліцей №10» було обрано спеціально створений сайт дистанційної освіти <http://surl.li/fhqyj>. Цей електронний ресурс створено за методиками проєкту IT Ukraine Association, і він є конструктором власних сайтів педагогів закладу, які поєднано за навчальними предметами та класами, має окремі розділи: «Корекційно-розвиткові заняття» (для дітей з ООП), «Кібербезпека», «Зорові вправи», «Виховна робота», «Психологічна служба», «Корисні посилання», «Розклад уроків», у якому відображено, які уроки проводяться в синхронному форматі, а які в асинхронному.

Створення безпечних умов освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання надає здобувачам освіти певні переваги, зокрема:

- можливість навчатись у будь-який час;
- можливість навчатись у будь-якому місці;
- мобільність;
- можливість повторити пояснення нового матеріалу, повернувшись до будь-якого уроку, теми;
- навчання у звичному, комфортному домашньому середовищі;
- візуалізація навчального матеріалу (у разі відсутності достатнього технічного обладнання навчальних кабінетів);
- користування єдиним сайтом закладу;
- формування навичок самостійного опрацювання навчального матеріалу;
- для учнів 10-11 класів можливість більше уваги приділяти предметам ЗНО/НМТ.

Забезпечуючи реалізацію рівних можливостей як елемент безпечного освітнього середовища при залученні до освітнього процесу з використанням

технологій дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами, беремо до уваги такі аспекти:

- з'ясувати, який дидактичний матеріал є вдома, які технічні засоби навчання;
- узгодити роботу з іншими педагогічними працівниками, які працюють із дитиною та забезпечують психолого-педагогічний супровід (асистент учителя, психолог, учитель-логопед, дефектолог, фахівці ІРЦ);
- постійно контролювати фізіологічно-психічний стан учнів, тримаючи їх у полі зору, вчасно перемикаючись на інший вид діяльності, не доводити учня до стану, що близький до виснаження (фізичного чи психічного); інформаційна частина не має перевищувати 10 - 15 хв із перервою на фізичну розминку, до якої доцільно додавати використання елементів психогімнастики;
- включати перевірку зворотного зв'язку, проводити уроки в інтерактивному режимі;
- залучати батьків до процесу проведення уроків або виконання домашнього завдання, а за необхідності проводити уроки в їх присутності;
- активно використовувати відеоматеріали з коментарями (вербальна інформація опрацьовується мозком, перетворюючись у візуальну із затратою інтелектуальних ресурсів).

Значущу роль для безпечного освітнього середовища закладу освіти відіграє створення атмосфери, за якої учні можуть вільно висловлювати свої думки й погляди, виражати розуміння необхідності дотримання соціальних норм і правил задля своєї безпеки. Недискримінаційне вчителювання – це про цінність кожної дитини, її унікальність і неповторність, а також про повагу до унікальності кожного та кожної. Педагоги закладу ретельно опрацювали, «проживають» і застосовують у своїй роботі путівник для освітян «Недискримінаційне вчителювання», створений ГО «ЕдКемп Україна». <http://surl.li/fhdsn>.

Участь у соціальній програмі «Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів», стала підґрунтям для осучаснення методів виховання учнівства, у формуванні свідомого ставлення до свого фізичного та психічного здоров'я, забезпеченні реалізації рівних можливостей (до прикладу, залучення учнівства до спільної рухової активності з урахуванням вікових особливостей за <http://surl.li/fhrac>).

З метою створення комфортних і безпечних умов здійснюємо реформування бібліотеки в інформаційний центр, для виконання нею нових функцій використовуємо «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр» (ШБІЦ). Комплектація ШБІЦ, що надійшла до нашого закладу, включає: АБІС «ШБІЦ-інфо»; АБІС «ШБІЦ-облік».

Для освітнього процесу використовуємо АБІС «ШБІЦ-інфо». Його застосування перебудовує роботу бібліотекаря, спрямовує головні зусилля на впровадження електронних обслуговуючих технологій у закладі освіти, відкриває шлях до нового змісту роботи бібліотеки як безпечного інформаційного центру.

Залучення макро- та мікросоціуму до наскрізного процесу виховання відкриває простір для комплексного поєднання освітніх заходів із практичним

застосуванням демократії в школі, навіть через освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання.

Використовуємо потенціал самоорганізації діяльності закладу, розвиток форм і механізмів державно-громадського управління через упровадження методичних напрацювань Всеукраїнської програми освіти для демократичного громадянства «Демократична школа», національного проєкту «М18: вибори для дітей та молоді в Україні», Харківського обласного гендерного ресурсного центру, Освітнього центру Верховної Ради України. Багаторічний досвід роботи нашого закладу з координаторами названих інституцій дає позитивні результати для учасників освітнього процесу у формуванні громадянської компетентності, розвитку лідерських якостей.

Для учнівства – це поява орієнтирів для усвідомлення важливості власної участі в діяльності спільноти, їх відповідальності. За їхньою ініціативою відбувається реформування учнівського самоврядування, розробляються правила для учасників освітнього процесу за їх активної участі (до прикладу: відеоролик про обов'язки здобувачів освіти, створений учнівським самоврядуванням https://www.youtube.com/watch?v=0HTe_nuQqUE). Поінформована батьківська громадськість відкривається для партнерських відносин. Для педагогів отримані інструменти надають можливість генерувати ідеї, їх апробувати й у творчому процесі змінювати концепцію своєї професійної діяльності.

Удосконалюємо педагогічну майстерність педагогів щодо розвитку метанавичок учнівства. На засіданнях педагогічної ради закладу опрацьовуємо шляхи реалізації безпечного освітнього середовища.

Зокрема розглянули питання:

- про нормативно-правові аспекти взаємовідносин учасників освітнього процесу: дотримання у взаємовідносинах учасників освітнього процесу норм, які зазначені в документах галузі освіти: Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»; питання «Насильство та булінг в освітньому середовищі», «Конструктивне розв'язання проблемних ситуацій»; склали «Алгоритм дій педагога при порушенні прав учасників освітнього процесу та неприйнятній поведінці» (детально за <https://www.youtube.com/watch?v=k3VrsTgV8ac>);
- про попередження насильства та булінгу, загальношкільний підхід: опрацьовували статистичні дані щодо жертв проявів жорстокості в шкільному середовищі, потребу у висвітленні аспектів профілактики булінгу в школі та реагування на його прояви, нормативно-правові аспекти протидії насильства та булінгу, а також напрацювали ідеї протидії булінгу, провели їх рейтингування для включення до плану роботи.

У рамках Меморандуму про співпрацю з Лозівським міськрайонним судом і Первомайським місцевим центром безоплатної вторинної правової допомоги проводяться навчання педагогів і учнівства 9-11 класів із правової освіти, недискримінаційної поведінки, зустрічі з фахівцями у сфері захисту прав і свобод людини.

Упровадження *системи HACCP* [4] в закладі – обов’язкова умова, що дає гарантію безпечного харчування дітей. У процесі впровадження системи безпечного харчування розробляється документація, куди вноситься інформація про те, як виконуються санітарні норми, аналізуються небезпечні чинники, що впливають на їжу, проводяться навчання працівників, уводиться в дію меню здорового харчування, яке створили шеф-кухар Євген Клопотенко разом із лікарями-дієтологами з Асоціації дорослого та дитячого харчування в межах ініціативи Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні «Спільно до навчання» та за підтримки уряду Швейцарії. Чекаємо на відновлення очного навчання, щоб утілити все напрацьоване щодо безпечного харчування учнівства.

Виховання компетентного здобувача освіти, який дбає про власну безпеку та безпеку оточуючих, є одним із пріоритетних завдань у діяльності нашого закладу. Однією з передумов безпечного освітнього середовища закладу загальної середньої освіти в умовах упровадження Концепції НУШ є наявність чітких процедур реагування/поведінки, знання цих процедур усіма працівниками закладу та постійне відпрацьовування правил з учнями. У системі виховної роботи передбачено обов’язкове проведення комплексу бесід із попередження дитячого травматизму. На сайті дистанційного навчання закладу в розділі «Виховна робота» класні керівники розміщують матеріали виховних годин із тематики попередження дитячого травматизму, щоденні уроки мінної безпеки <http://surl.li/fhplh>.

У закладі освіти здійснюється щорічне самооцінювання для визначення шляхів удосконалення безпечного освітнього середовища. За результатами самооцінювання готуються висновки, які є складовою щорічного звіту про діяльність закладу, і визначаються, зокрема, шляхи вдосконалення безпечного освітнього середовища (які стануть частиною річного плану роботи на наступний навчальний рік і заходами до Стратегії розвитку закладу).

Отримані результати вивчення внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності розглядаються на засіданні педагогічної ради. Щорічний звіт оприлюднюється на сайті закладу (до прикладу: результати оцінювання учасниками освітнього процесу в січні 2023 року за <http://surl.li/fhogo>). Зверніть увагу на напрям «Освітнє середовище закладу освіти».

Література

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 13.03.2023)
2. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n22> (дата звернення 13.03.2023)
3. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text> (дата звернення 13.03.2023)
4. Порядок організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 13.03.2023)